

Miroslav Venus
Siniša Brlas
Vesna Šerepac

VODIČ KROZ POTPROJEKT
**MOBILNI TIM ZA PROVEDBU PREVENCIJE OVISNOSTI
KOD ŠKOLSKE DJECE**

PROJEKT SOCIJALNOG I GOSPODARSKOG OPORAVKA (PSGO)
NA PODRUČJIMA OD POSEBNE DRŽAVNE SKRBI
U VIROVITIČKO-PODRAVSKOJ ŽUPANJI

Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“
Virovitičko-podravske županije

VODIČ KROZ POTPROJEKT
**MOBILNI TIM ZA PROVEDBU PREVENCIJE OVISNOSTI
KOD ŠKOLSKE DJECE**

PROJEKT SOCIJALNOG I GOSPODARSKOG OPORAVKA (PSGO)
NA PODRUČJIMA OD POSEBNE DRŽAVNE SKRBI
U VIROVITIČKO-PODRAVSKOJ ŽUPANIJ

Republika Hrvatska

Ministarstvo regionalnog razvoja,
šumarstva i vodnog gospodarstva

Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka na područjima od posebne državne skrbi u Virovitičko-podravskoj županiji
Potprojekt „Mobilni tim za provedbu prevencije ovisnosti kod školske djece“

provoditelj potprojekta:

Centar za sprječavanje i suzbijanje ovisnosti
Zavoda za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije

partner:

Virovitičko-podravska županija

autori:

mr. sc. Miroslav Venus, dr. med.
Siniša Brlas, prof.
Vesna Šerepac, dipl.ped.

izdavač:

Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“
Virovitičko-podravske županije

priprema:

Grafiti Becker, Virovitica

naklada:

100 primjeraka

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem .

ISBN 978-953-55137-4-2

Virovitica 2009.

sadržaj

1. Prevencija i suzbijanje ovisnosti u Virovitičko-podravskoj županiji

6

2. Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO) na područjima od posebne državne skrbi u Virovitičko-podravskoj županiji

- *O potprojektu: „Mobilni tim za provedbu prevencije ovisnosti kod školske djece“*
- *Provoditelj potprojekta*
- *Trajanje potprojekta*
- *Ciljevi potprojekta*
- *Partner u projektu*
- *Ciljana populacija*
- *Publikacije uz potprojekt*
- *Tijek provedbe aktivnosti*
- *Edukativna predavanja i javne tribine*
- *Analiza provedenih aktivnosti*

10

3. Zaključno o ostvarenim ciljevima i postignutim rezultatima

30

Prevenција i suzbijanje ovisnosti u Virovitičko- -podravskoj županiji

U suvremenom svijetu koji je prepun mogućnosti ali i opasnosti, djeca i mladi posebno su osjetljivi dio populacije, a od svih javnozdravstvenih problema tri su za njih posebno pogubna: alkoholizam, pušenje duhanskih proizvoda i zlouporaba sredstava ovisnosti. Javnnozdravstveni problemi i njihove posljedice saniraju se na različite načine, ali je najbolje rješenje prevenirati (preduhitriti) njihov nastanak.

Preventivne aktivnosti osnova su dakle cjelokupnog

djelovanja na suzbijanju problema ovisnosti i ovisničkog ponašanja. Stoga Centar za sprječavanje i suzbijanje ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije kao referentno mjesto u našoj županiji potiče, osmišljava i provodi preventivne i ine aktivnosti usmjerene važnom cilju: da problem sa sredstvima ovisnosti bude što manji. Ove preventivne aktivnosti ciljano se provode, pa iako su usmjerene cjelokupnoj populaciji, ipak je naglasak na najranjivijem dijelu populacije, a to su djeca i mladi.

Naravno da sredstva ovisnosti (droge) ne poznaju niti dobne, niti spolne pa niti administrativne granice, ali ipak je u određenim područjima problem izraženiji nego drugdje. Stoga na ovim područjima u našoj županiji provodimo dodatne aktivnosti, a jedna od njih je i „Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka na područjima od posebne državne skrbi u Virovitičko-podravskoj županiji“ i potprojekt „Mobilni

tim za provedbu prevencije ovisnosti kod školske djece“ koji provodi Centar za sprječavanje i suzbijanje ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije uz partnerstvo Virovitičko-podravske županije nakon što je prihvaćen i financiran zajmom Svjetske banke posredstvom Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva. Cilj je djelovati na podizanju kvalitete života djece i mladih i smanjiti pojavnost ovisničkog ponašanja, ovim projektom ciljano na područjima od posebne državne skrbi.

Virovitičko - podavska županija u odnosu na ostale županije u Republici Hrvatskoj prema službenim je podacima o zloupotrebi sredstava ovisnosti po prilici u sredini poretka. Stanje relativno dobre očuvanosti naše populacije možemo zahvaliti ponajviše izvrsno organiziranoj (vjerojatno najboljoj u državi) strukturi preventivnih aktivnosti, ali i mreži suradnje svih nadležnih

tijela koja imaju saznanja o osobama koje su u doticaju sa sredstvima ovisnosti. Najviše na našem području dominiraju problemi sa zloupotrebom sredstava ovisnosti tipa kanabisa (marihuana i hašiš), zatim opijati (heroin i slični), te potom slijedi zloupotreba amfetamina i metamfetamina (ecstasy, speed i sličnih čija zloupotreba u našoj županiji raste najvećom brzinom od svih navedenih sredstava). Ono što se uz navedeno može istaknuti kao galopirajući problem jest pijenje i posebno prekomjerno pijenje alkohola i pušenje duhanskih proizvoda, posebno kod djece i mladih, te sve naglašeni problemi s nemogućnošću kontrole ponašanja kada su u pitanju igre na sreću (kockanje).

Tablica 1. Ukupan broj ovisnika koji su bili korisnici usluga Centra za sprječavanje i suzbijanje ovisnosti ZZJZ VPŽ kumulativno po godinama (do konca pojedine godine).

Do konca	Ukupan broj ovisnika	Marihuana	Opijati	Alkohol	AMP, MDMA, BZO	Ostalo
2005.	92	36	24	14	0	18
2006.	123	46	28	28	3	18
2007.	154	63	34	30	9	18
2008.	190	72	39	46	15	18

Legenda:

AMP - amfetamini

MDMA - metamfetamini (ecstasy)

BZO - benzodijazepini (neki lijekovi)

Tablica 2. Trend kretanja broja ovisnika koji su bili korisnici usluga Centra za sprječavanje i suzbijanje ovisnosti ZZJZ VPŽ (prirast u odnosu na prethodnu godinu).

Razdoblje	Trend kretanja broja ovisnika	Marihuana	Opijati	Alkohol	AMP, MDMA, BZO	Ostalo
2005.-2006.	↑ 33,7 %	↑ 27,8 %	↑ 16,7 %	↑ 100 %	prva tri korisnika u 2006.	18 korisnika do 2005.
2006.-2007.	↑ 25,2 %	↑ 40 %	↑ 21,4 %	↑ 7,1 %	↑ 200 %	nema novih
2007.-2008.	↑ 23,4 %	↑ 14,3 %	↑ 14,7 %	↑ 53,3 %	↑ 66,7 %	nema novih

Legenda:

AMP - amfetamini

MDMA - metamfetamini (ecstasy)

BZO - benzodijazepini (neki lijekovi)

Tablica 3. Osobe liječene zbog zloupotrebe sredstava ovisnosti (psihotropnih droga) u dobi od 15 do 64 godine za razdoblje od 2002. do 2008. godine prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Ukupno osoba u VPŽ	32	29	20	9	26	34	25
Ukupno osoba u RH	5785	5655	5753	6646	7368	7435	7466
Stopa na 100 000 U VPŽ	34,3	31,1	21,42	14,8	42,8	55,9	41,1
Stopa na 100 000 U RH	130,4	127,4	129,7	223,8	248,1	250,3	251,4

Legenda:

VPŽ – Virovitičko-podravska županija

RH – Republika Hrvatska

Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO) na područjima od posebne državne skrbi u Virovitičko-podravskoj županiji

O potprojektu: „Mobilni tim za provedbu prevencije ovisnosti kod školske djece“

Projekt socijalnog i gospodarskog oporavka na područjima od posebne državne skrbi Virovitičko-

podravske županije i potprojekt „Mobilni tim za provedbu prevencije ovisnosti kod školske djece“ provodi Centar za sprječavanje i suzbijanje ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije uz partnerstvo Virovitičko-podravske županije nakon što je prihvaćen i financiran zajmom Svjetske banke posredstvom Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva. Cilj je djelovati na podizanju kvalitete života djece i mladih i smanjiti pojavnost ovisničkog ponašanja, i to ciljano na područjima od posebne državne skrbi.

Provoditelj potprojekta

Centar za sprječavanje i suzbijanje ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije

Trajanje potprojekta

10 mjeseci

Ciljevi potprojekta

Sveukupni ciljevi: Podizanje kvalitete života djece i mladih

Specifični ciljevi: Smanjenje incidencije i prevalencije ovisnika i ovisničkog ponašanja

Partner u potprojektu

Virovitičko-podravaska županija

Ciljana populacija

1. Učenici VII. i VIII. razreda osnovnih škola u općinama na područjima od posebne državne skrbi: Čačinci, Mikleuš, Voćin, Gradina, Sopje, Crnac i Čađavica
2. Nastavnici i roditelji djece s područja gore navedenih općina

Cilj i obim zadatka

Provesti edukaciju učenika VII. i VIII. razreda osnovnih škola, te njihovih učitelja i roditelja o svim oblicima ovisnosti kod djece. Edukativnim predavanjima omogućuje se specifično educirati ciljanu populaciju o pitanjima važnima za nastanak ovisničkog ponašanja i suzbijanje ovisnosti. Pri tome je iznimno važno biti osjetljiv za onaj dio populacije kojemu je edukacija usmjerena,

pa se tako učitelje i roditelje informira o nastanku ovisnosti i o štetnosti djelovanja pojedinog sredstva ovisnosti, te educira o prepoznatljivim simptomima u ponašanju s naglaskom na provedbu slobodnog vremena kod djece i mladih. Učenike se informira o nastanku ovisnosti, opasnostima ovisničkog ponašanja i o štetnosti djelovanja pojedinog sredstva ovisnosti, te educira o načinima donošenja pozitivnih odluka u životu i organizaciji slobodnog vremena. Ovakva se predavanja izvode u odgojno-obrazovnim ustanovama. Na području svake općine (Čačinci, Mikleuš, Voćin, Gradina, Sopje, Crnac i Čađavica) provest će se po jedno edukativno predavanje za ciljnu grupu učenika.

Predavanja i javne tribine planiraju se provoditi u poslijepodnevni satima tijekom trajanja školske godine, jednom mjesečno na području svake općine (uz jedan mjesec rezerve). Javnim tribinama senzibilizira se šira javnost o štetnosti zloupotrebe sredstava ovisnosti i upoznaje ih se s

aktivnostima koje se poduzimaju na suzbijanju ovisnosti na području Virovitičko - podravske županije. Ovakve se tribine izvode u javnim mjesnim prostorima (društvenim domovima, školama...). Za svaku općinu predviđena je po jedna javna tribina za roditelje navedenih učenika i sve nastavnike i učitelje.

Potprojekt bi trebao polučiti sljedeće **rezultate**:

1. realizirano 7 edukativnih predavanja prevencije ovisnosti za učenike
2. realizirano 7 javnih tribina prevencije ovisnosti za odrasle (roditelji i učitelji)
3. izrađeno i tiskano 4.150 brošura s temom prevencije ovisnosti
4. educirano 436 djece i mladih
5. educirano 872 roditelja i 150 učitelja
6. izrađena i promotivno objavljena u javnosti dva stručna vodiča (brošure)

Publikacije uz potprojekt

Nadalje, predviđeno je izraditi (stručno i grafički osmisлити) sljedeće brošure:

1. 900 Vodiča za roditelje koji bi bili podijeljeni svakom roditelju
2. 150 Vodiča za učitelje
3. 450 brošura od svake vrste za učenike (obuhvaćeno pušenje duhanskih proizvoda, pijenje alkoholnih pića i konzumacija ilegalnih sredstava ovisnosti – droge)

Izrađeno je i tiskano 4.150 primjeraka brošure s temom prevencije ovisnosti pod nazivom „Gdje se kriju opasnosti“. Radi se o kompilaciji triju vodiča: za učenike, njihove roditelje i učitelje koja obuhvaća pušenje duhanskih proizvoda, pijenje alkoholnih pića i konzumacija ilegalnih sredstava ovisnosti. Ova je brošura podijeljena na edukativnim predavanjima i javnim tribinama učenicima, njihovim roditeljima i učiteljima. Ostatak naklade iskorišten je za javnu promidžbu ovoga projekta.

Tijek provedbe aktivnosti

Koraci u provedbi aktivnosti:

1. **Stvaranje materijalnih i tehničkih preduvjeta, odnosno nabavka vozila, fotokopirnog uređaja, pisača u boji, video kamere, fotoaparata, prijenosnog računala, LCD projektora, osobnog računala.**

2. **Izrada publikacije i promocija potprojekta**

U četvrtak, 30. travnja 2009. godine u prostorijama Zavoda za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravške županije u nazočnosti župana Virovitičko-podravške županije Tomislava Tolušića te predstavnika regionalnog i županijskog ureda Projekta socijalnog i gospodarskog

oporavka (PSGO), održana je svečanost promocije potprojekta „Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece“. U natječajnom postupku koji je završen Centar za sprječavanje i suzbijanje ovisnosti Zavoda za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravške županije dobio je mogućnost proširiti djelokrug aktivnosti u okviru

prevencije i suzbijanja ovisnosti i na područja od posebne državne skrbi u Virovitičko-podravskoj županiji. Slijedom toga, u narednom će razdoblju u odgojno-obrazovnim ustanovama upravo na područjima od posebne državne skrbi biti održan niz od 14 predavanja i tribina za učenike, njihove roditelje i učitelje, te je za potrebe ove aktivnosti osmišljen *Vodič u borbi protiv ovisnosti „Gdje se kriju opasnosti“* koji će biti podijeljen na predavanjima i tribinama.

3. **Provedba edukativnih predavanja i javnih tribina.**

Održano je sedam edukativnih predavanja i sedam javnih tribina prema popisu koji slijedi.

4. **Analiza provedenih aktivnosti.**

Nakon ostvarenih aktivnosti provedena je i njihova kvalitativna i kvantitativna analiza koju donosimo u dijelu koji slijedi i u zaključku.

Edukativna predavanja i javne tribine

Popis održanih edukativnih predavanja i javnih tribina:

SVIBANJ 2009.

1. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učenike Osnovne škole Gradina.
2. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učitelje i roditelje učenika Osnovne škole Gradina.
3. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učenike Osnovne škole Sophe.
4. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je

predavanje za učenike Osnovne škole Čađavica.

5. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učenike Osnovne škole Zdenci.
6. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učenike Osnovne škole Voćin.
7. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učenike Osnovne škole Mikleuš.
8. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učenike Osnovne škole Čačinci.
9. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učitelje i roditelje učenika Osnovne škole Čađavica.
10. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učitelje i roditelje učenika Osnovne škole Zdenci.
11. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učitelje i roditelje učenika Osnovne škole Voćin.
12. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učitelje i roditelje učenika Osnovne škole Voćin.
13. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učitelje i roditelje učenika Osnovne škole Čačinci.

LIPANJ 2009.

14. U okviru Projekta socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO), Mobilni tim za prevenciju ovisnosti kod školske djece održao je predavanje za učitelje i roditelje učenika Osnovne škole Mikleuš.

Tablica 4. Broj sudionika edukativnih predavanja i javnih tribina.

	Planirani broj	Nazočili		
		Broj	Postotak od planiranog broja	Postotak od ukupnog broja (567)
Učenici	436	408	94%	72%
Roditelji	872	30	3%	5%
Učitelji	150	129	86%	23%
UKUPNO	2550	567	22%	100%

Sadržaj edukativnih predavanja i javnih tribina (slijedom izlaganja na predavanjima i tribinama) prikazan je u izvornom obliku, a prezentiran je navedenim slijedom:

1. Slobodno vrijeme; teorijska rasprava (Vesna Šerepac)
2. Slobodno vrijeme djece i mladih; rezultati ankete (Siniša Brlas)
3. Pogled iz drugog kuta; štetnost djelovanja sredstava ovisnosti (Miroslav Venus)

1. Slobodno vrijeme; teorijska rasprava (Vesna Šerepac)

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO "SVETI ROK"
VROVITICKA OPĆINA I NJEN ŽUPANIJE
PROJEKT SOCIJALNO GOSPODARSKOG OPORAVKA (PNGO)

SLOBODNO VRIJEME I PROBLEM ZLOUPOTREBE SREDSTAVA OVISNOSTI MEĐU DJECOM I MLADIMA

Vesna Šerepac, dipl. pedagog

Uvod

- Kroz povijest slobodno vrijeme se pojavivalo kao stvarnost slojeva društva
- Razne znanstvene discipline pristupaju mu sa različitih stajališta
- Bitno je da ono djeluje interakcijski =biće + okolina
- Postoje razne definicije slobodnog vremena
  - * čin volje, vrhovne vrijednosti života
  - * u hrvatskom jeziku to je dokolica, rekreacija, razonoda, hobi
- Vrijeme aktivnog odmora, razonode, socijalizacije, stvaralačkog potvrđivanja ličnosti (Previšić, 2000.)

Obilježja slobodnog vremena

- Promatrano kao preostalo vrijeme
- Kao aktivnost
- Kao funkcionalno vrijeme (postizanje društveno poželjnijih funkcija)
- Kao sloboda (unutarnje zadovoljstvo, dobrovoljnost)
- Razlike u korištenju slobodnog vremena kod odraslih i mladih
- Ako nije dobro osmišljeno često ode u negativnom smjeru
- Bitan je utjecaj " količine", " utjecaja" i "sadržaja"

"Ne/ Kontrolirano slobodno vrijeme"

- **Ako je dijete ili mladi čovjek zadovoljan, jednostavan ili spontan onda je slobodno vrijeme ispunilo sva očekivanja**
- Ono je izvor i niza problema
- Adolescentima su cigarete alkohol i dr. sredstva koja stvaraju ovisnička ponašanja oblici zabave u slobodnom vremenu?
- Vani je velika mreža ponude sadržaja potrošačkog društva
- Daleko od nadzora odraslih mladi lakše dolaze u doticaj (mjestu vezana uz izlask)
- Povlačenje u vlastite prostore bez kontrole u kojima se izbjegava doticaj sa svakodnevicom
- Slobodno vrijeme ne obuhvaća samo problematiku vezanu uz delikventno ponašanje nego i porast modernih bolesti (pretiost, povišeni kolesterol)

Pitanje

- Da li se mladi nekulturno ponašaju ili postaju žrtve nasilja?

Moguća rješenja

- Bitna podrška obitelji, škole i vlastito znanje za kvalitetno osmišljavanje slobodnog vremena
- Potrebno je osmisliti slobodno vrijeme kako ono ne bilo neorganizirano
- Obrazovanje za kvalitetno provođenje slobodnog vremena je način prevencije. Ono je usmjereno na aktivnosti:
  - prema oblicima ponašanja- izražavanja
  - prema funkciji

Podjela aktivnosti

- Aktivnosti nemaju vrijednosnu nego dokoličarsko-socijalizacijski funkciju
- Izbor aktivnosti ovisi i subjektivnim (status, stečene navike vrsta obrazovnog programa) i objektivnim faktorima (dostupnost sadržaja) = intervencije ovise i o društvenom statusu roditelja
- Jedna od najzastupljenijih aktivnosti je **gledanje TV-a** sa malim razlikama u izboru programa, dok je odlazak u **disco klubove** najčešći oblik zabave
- U posljednje vrijeme kupovanje i odlazak u velike **"shopping" centre** zauzimaju veliku ulogu u provođenju slobodnog vremena

Životni stilovi mladih

- Obzirom da je slobodno vrijeme povezano sa slobodom izbora i motivacijom ono proizvodi i ponašanje koje je prihvatljivo ili neprihvatljivo
- Ono je dsi ili propast
- Planirano se provodi kroz hobije, izvannastavne aktivnosti (ponuda u školama često puta proizvodi bjezanje iz škole i traženje drugih sadržaja koji ne moraju biti bolji od onoga što se nudi u školi)
- Podjela stilova:
  - hedonističko-intelektualni stil (usmjerenost elitnoj kulturi)
  - dominantno-šminkerski stil (usmjerenost na sport)
  - površno - društveni stil (akcija)
  - tradicionalno-obiteljski (zabava)
  - socijalno-svjesni (komunikacija)
  - dokoličarsko-šminkerski (dokolica)

Stanje kod nas

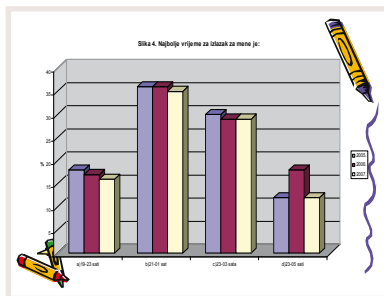
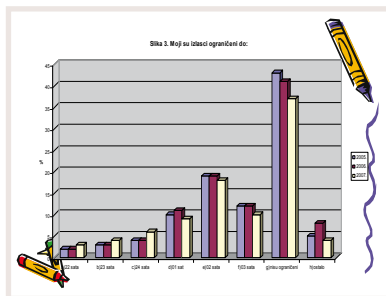
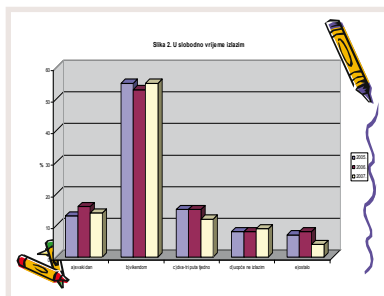
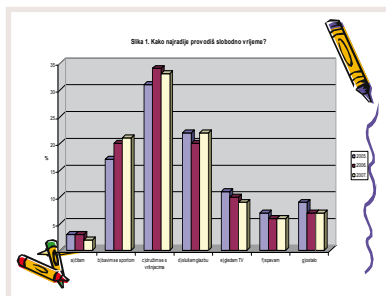
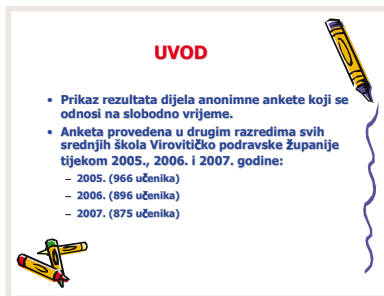
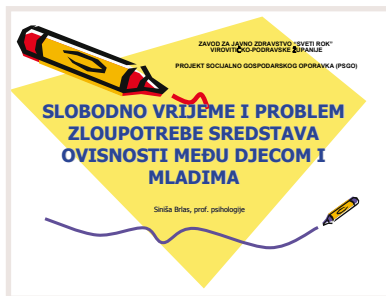
- Kod nas su mladi okrenuti individualnom ali i društvenom stilu
- Raskorak između realnih uvjeta i potreba često puta vode do realizacije bez obzira na cijenu = PROBLEM
- U Programu djelovanja za mlade u RH (2002.) stoji da mladi imaju poprilično neorganizirano slobodno vrijeme jer se koriste sadržaji visokoprofesionalne mašinerije
- No i tu negativnu energiju možemo usmjeriti na društveno prihvatljivo ponašanje

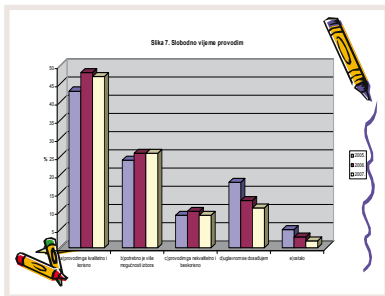
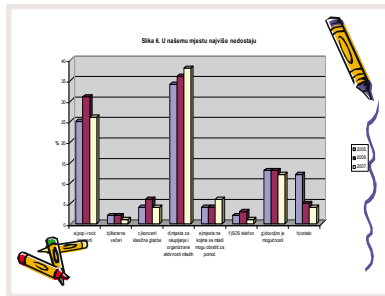
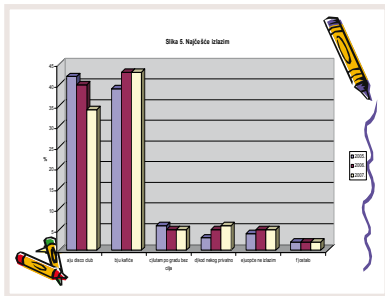
Umjesto zaključka

- Potrebna suradnički odnos mladih u kreiranju programa
- Sredstva masovne komunikacije imaju sekundarni značaj, ali ne i zanemariv iskoristiti u pozitivnom smislu

HVALA NA POZORNOSTI!

2. Slobodno vrijeme djece i mladih; rezultati ankete (Siniša Brlas)

ZAKLJUČAK

- naši srednjoškolci najradije se družite s vršnjacima, slušaju glazbu i bave se sportom
- najčešće izlaze vikendom
- najveći broj srednjoškolaca nema ograničeno vrijeme izlaska !
- smatraju kako je najbolje vrijeme za izlazak od 21.00 do 01.00, odnosno od 23.00 do 03.00 sata
- najčešće izlaze u disco klubove i/ili kafiće
- smatraju da osim pop i rock koncerata u lokalnoj sredini najviše nedostaju mjesta za okupljanje i organizirane aktivnosti mladih !
- samo polovina ih smatra da svoje slobodno vrijeme provode kvalitetno i korisno

3. Pogled iz drugog kuta; štetnost djelovanja sredstava ovisnosti (Miroslav Venus)

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO "SVETI ROK"
VEROVITKO-PODRAVSKE ŽUPANIJE
PROJEKT SOCIJALNO GOSPODARSKOG OPOKORAVLJENJA (PSGO)

-DROGE-

POGLED IZ DRUGOG KUTA

mr. sc. Miroslav dr. Venus

Prezentacija izvan cilja
Ovo djelo nije namijenjeno za prodaju. © 2003. Ministarstvo zdravlja RH. Sve informacije o ovom djelu su pod
zakonom o autorskim pravima. Ovo djelo je dostupno na mrežnoj stranici: www.mz.hr.
Projekt PSKO financira se iz sredstava Ministarstva zdravlja RH. Sve informacije o ovom djelu su pod
zakonom o autorskim pravima. Ovo djelo je dostupno na mrežnoj stranici: www.mz.hr.

DEFINICIJE

- 'Droge' = sredstva ovisnosti; tvari koje se zloupotrebljavaju zbog trenutnog i prolaznog osjećaja ugođe ili 'nagrade' što vodi ka ponovljenom uzimanju koje u jednom trenutku postaje nemoguće voljno kontrolirati.
- Tolerancija = pojava kada je vremenom potrebno uzimati sve veće količine nekog sredstva ovisnosti kako bi se postigao određeni učinak.
- Ovisnost = stanje u kojem organizam može koliko-toliko funkcionirati samo ukoliko je pod utjecajem sredstva ovisnosti o kojem je ovisan, a cjelokupna aktivnost usmjerena je na pronalazak nove doze, što često vodi u kršenje zakona.
- Sindrom ustajanja (apstinencijski sindrom) = skup brojnih fizičkih i/ili psiholoških smetnji od kojih organizam pati u nedostatku 'droge'.

'Mozak' (živčani sustav)

SINAPSA:

mjesto izmjene informacija između neurona posredstvom kemijskih tvari – neurotransmitora.

- Neke od poznatih neurotransmitora:
  - Dopamin (DA)
  - Noradrenalin (NA)
  - Serotonin (5-Hidroksitriptofen, 5-HT)
  - Acetilolin (ACh)
  - Gama-aminomaslačna kiselina (GABA)
  - Glutamat
  - Endogeni opioidi

AKTIVACIJA CENTARA UGOĐE IZDROGOM OVISNOSTI

- Zajedničko svim 'drogama' jest da nakon uzimanja, bez obzira kojim putem bile uzete (gutanjem, pušenjem, inhalacijom, injekcijom) krvlju obilno dospjevaju u mozak i podražuju tzv. 'centre ugođe'.
- Principni poticaji za aktivaciju tih centara su osjećaji sitosti (hrana), ispostanak žuči (suđa), zadovoljenje spolnog, materina briga i osjećaj-emoционаlna zbrinutost* (pažnja, ljubav, priznanje i briga druge osobe, dobra ocjena i sl.).

EKSPERIMENTALNI MODEL OVISNOSTI

Životinja kojoj se "centri ugođe" podražuju strujom ili primjenom neke droge u to područje, vrlo brzo nauči sama stiskati prekidač, tj. samoprimiteljivati podražaj i to vrlo intenzivno, tako da nerijetko umire za sat-dva zbog prevelika disanja (opijati), oštećenja srca (kokain, amfetamin) i sl.

ALKOHOL:

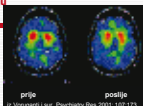
- mijenja prijenos informacija između neurona koji su prisutni u cijelome mozgu

Kanabinoidi (marihuana, hašiš); u mozgu postoje tvari slične onima u konoplji

- Pušenjem marihuane ili hašiša u organizam ulaze razne tvari, a najvažniji je tetrahidrokanabinol (THC)
- U mozgu i prirodno postoji vrlo slična tvar – anandamid
- Na slici desno žutom bojom označeni su kanabinoidni receptori u mozgu štakora

Marihuana/hašiš (THC) mijenja kemijske procese u mozgu i njegovu funkciju

- Slika pokazuje kako se nakon marihuane mijenjaju kemijski procesi (promjene crvene boje) u važnom dijelu mozga, tzv. bazalnim ganglijima.

Kronična uporaba marihuane "zaglupljuje" – bitno se smanjuje sposobnost učenja i pamćenja.

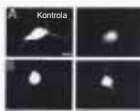
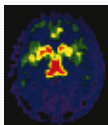

□ OPIJATI I OPIOIDI

- Ilegalno proizveden heroin (hors) pun je nečistoća (laktoza, cement, metalne strugotine...)
- Uzimanje injekcijama zduženo je s kožnim infekcijama i prijenosom smrtonosnih zaraznih bolesti – hepatitis B i C i HIV/AIDS

Morfin, heroin i endogeni opiodi

- Osim kemijskih promjena, opijati mogu uzrokovati trajne organske promjene neurona – na slici dolje dugo prikazani su deformirani, "skvrčeni" neuroni u životinje koje su dobivale morfin.

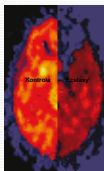

'Ecstasy'

Tablete 'Ecstasyja' često sadrže i kokain, heroin, LSD, šećer, brašno, cement i slične nečistoće. Prema tome, kada se uzme 'Ecstasy' konzument zapravo najčešće niti ne zna što je konzumirao.

'Ecstasy' uzrokuje organska oštećenja mozga

- Pri češćem uzimanju, 'Ecstasy' UBIJA serotoninske neurone!!!
- Na slici je prikazano kako je u konzumentata smanjen broj serotoninskih neurona koji dopijevaju u koru velikog mozga (tamnija, zagasita crvena boja s puno "rupa").

□ Slika je preuzeta iz: Gish, S.L., Furdanena, T., Ang, C., Vones, S.P., Katsarolis, K.S. Striatal serotonin is depleted in brain of a human MDMA (Ecstasy) user. *Neurology*, 2000, 55(2):294-6.

Gama-hidroksibutirat (GHB, tekući ecstasy, tekući X, blue nitro)

- Slankasta, bistra tekućina što se u pravilu uzima na "Rave-party-ima" pije se, obično iz čepa bočice u kojoj se prodaje.
- Navodno 'poboljšava raspoloženje', poput manjih doza alkohola.
- Vrlo često i već od malih doza nastaju trovanja koja su nerijetko smrtonosna zbog razvoja kome.
- Neka pića, čudnih naziva, poput *Blue Moon*, *Gamma G*, *Invigorate*, i sl. sadrže spojeve poput gama butirolaktona (GBL) od kojih u organizmu nastane GHB – otrovanja su jednako česta i izgledaju jednako kao kad se uzme GHB.
- Vrlo često korištena kao "droga za silovanje" ili čak i za krađu ljudskih organa zbog prodaje.
- **ZATO OPREZ NA NATURALCIMA !!!**

Kokain

- Već dugo je poznata da južnoamerički Indijanci u planinskim dijelovima Bolivije, Perua, Kolumbije i dr. zemalja iznimno dobro poznaju fizičke napore žvačući lišće koke (*Eritroxilon coca*).
- Po uzoru na njih, početkom XX stoljeća reklamirani su napici (uključujući i Coca-Colu na njenom početku) koji sadrže ekstrakte ove biljke a koji 'osvježavaju i osnažuju' tijelo. Njihovi štetni učinci su brzo uočeni.

Kokain teško oštećuje razne organe

- Kokain pojačava izlučivanje neurotransitora *dopamina* iz tzv. dopaminskih neurona.

- Ponovljena primjena vodi k **ovisnosti** (kokainizam), pa se droga 'mora' uzimati da bi se efikolni neodgodno apstinencijska smetnje – nesanicu, drhtanje, razdražljivost, napetost i nemir, tmuo, depresivno raspoloženje i sklonost samoubojstvu. Ponovljene konzumacije teško oštećuju srce i krvne žile.
- Na kokain se ne razvije tolerancija, već preosjetljivost – i mala doza uzrokuje buntu reakciju, pa i smrt.
- Preosjetljivost je uzročena s amfetaminom.

Amfetamini i srodni spojevi

Neuroanatomski sustav

- Sa stanovništa zlorabare, najvažniji je **metamfetamin** – upravo to je amfetamin koji se najčešće ilegalno proizvodi i koristi (ice, speed, crystal, crancik itd.).
- Svi ovi spojevi 'rade' na isti način – pojačavaju izlučivanje neurotransitora noradrenalina iz tzv. adrenergičnih neurona.

Halucinogeni

- **Halucinogeni** su tvari koji uzrokuju HALUCINACIJE (osoba čuje glasove ili vidi likove, osjeća mirise koji u stvarnosti ne postoje) ili DELUZIJE (likovi iz okoline se doživljavaju iskrivljeno, kao kakve deformirane maske, čudovišta, zvukovi kao neobična buka, posve izmijenjenog značenja).

Hlapljive tvari i aerosoli

- Sredstva koja, kada se udahnu, vrlo brzo uzrokuju osjećaj opijenosti, poput onog od alkohola.
- Ove su tvari **VRLO OTROVNE**. Mogu uzrokovati tzv. 'naglu smrt zbog snifanja' zbog oštećenja srca, kemijske opeklina, smrtonosna oštećenja jetre i krvnih stanica.
- Te tvari uzrokuju **PROPADANJE MOŽDANOG TKIVA** – donji dio slike pokazuje smanjen 'rupičast' mozak 'snifera'.

KOME SVE TO TREBA?

VAMA?

DOBRO RAZMISLITE!!!

Analiza provedenih aktivnosti

Anketni i evaluacijski listić

Na početku svakog edukativnog predavanja i svake javne tribine sudionicima je podijeljen obrazac (na sljedećoj stranici) koji se sastoji od tri dijela. U prvom dijelu (A dio) zadatak je sudionika bio **prije** početka predavanja odnosno tribine odgovoriti na tri pitanja kojima se želi utvrditi poznavanje nekih činjenica vezanih uz sredstva ovisnosti. U drugom dijelu (označenom kao B dio) zadatak je sudionika dati odgovor na ista pitanja navedena u A dijelu, ali sada **nakon** završenog predavanja ili tribine. Smisao ovakvoga anketiranja jest utvrditi predznanja ili informiranost sudionika o ovoj problematici, te usporednim propitivanjem prije početka i nakon provedenih aktivnosti utvrditi koliko su održana predavanja ili tribine bile edukativne i informativne, odnosno koliko uspješnije (i da li uopće) na postavljena pitanja sudionici odgovaraju nakon što su dobili ciljano usmjerene

informacije. Treći dio na listiću odnosi se na vrjednovanje (evaluaciju) predavanja odnosno tribine od strane sudionika gdje su oni kroz skale procjene, pitanja višestrukog izbora i otvorena pitanja vrjednovali provedeno predavanje odnosno tribinu.

Anketni i evaluacijski listić

A dio (molimo da na ova pitanja odgovorite **prije početka** predavanja)

1. Zloupotreba koje je droge, prema Vašemu mišljenju, najraširenija među mladima (zaokružite slovo ispred odgovora)?

- a) marihuane
- b) heroina
- c) kokaina

2. Ovisnost nije bolest.

T N

3. Pušenje duhanskih proizvoda (cigareta i sl.) povećava rizik od pušenja marihuane.

T N

B dio (molimo da na ova pitanja odgovorite **nakon završetka** predavanja)

1. Zloupotreba koje je droge, prema Vašemu mišljenju, najraširenija među mladima (zaokružite slovo ispred odgovora)?

- a) marihuane
- b) heroina
- c) kokaina

2. Ovisnost nije bolest.

T N

3. Pušenje duhanskih proizvoda (cigareta i sl.) povećava rizik od pušenja marihuane.

T N

VRJEDNOVANJE PREDAVANJA

Uputa:

Molimo Vas da odgovorite na sljedeća pitanja kako bismo na temelju Vaših odgovora ubuduće mogli što bolje prilagoditi vlastiti način rada i predavanja potrebama korisnika. Anкета je anonimna. Zanima nas samo Vaše osobno mišljenje.

Hvala na suradnji!

1. Molimo Vas da na sljedećoj skali procjene izrazite svoje općenito zadovoljstvo održanim predavanjem (označite na skali znakom "X")?

1-----2-----3-----4-----5

uopće nisam zadovoljan/zadovoljna

u potpunosti sam zadovoljna/zadovoljan

2. Mislite li da Vam saznanja do kojih ste danas došli mogu pomoći u odgoju djece i u rješavanju možebitnih problema (zaokružite slovo ispred jednog od ponuđenih odgovora)?

- a) mogu mi pomoći u potpunosti   b) mogu mi pomoći djelomično   c) ne mogu mi pomoći

3. Ako imate kakav prijedlog ili primjedbu na održano predavanje, ovdje možete upisati:

Nalazi anketiranja

Tablica 5. Analiza anketnih pitanja na koja su odgovorili učenici (označeni su točni odgovori).

	1.			2.		3.	
	a	b	c	T	N	T	N
A dio	72%	11%	17%	13%	87%	84%	16%
B dio	65%	20%	15%	14%	86%	84%	16%

Postotak učenika koji su dali odgovore na pojedino pitanje

	1.	2.	3.
A dio	91%	96%	98%
B dio	96%	96%	95%

Tablica 6. Analiza anketnih pitanja na koja su odgovorili roditelji i učitelji (označeni su točni odgovori).

	1.			2.		3.	
	a	b	c	T	N	T	N
A dio	96%	3%	1%	21%	79%	73%	27%
B dio	91%	5%	4%	17%	83%	78%	22%

Postotak roditelja i učitelja koji su dali odgovore na pojedino pitanje

	1.	2.	3.
A dio	96%	97%	96%
B dio	95%	96%	96%

Nalazi evaluacije (vrjednovanja)

Tablica 7. Nalazi evaluacije (vrjednovanja) od strane učenika, njihovih roditelja i učitelja.

	1.	2.			3.
	M	a	b	c	Primjedbe
Učenci	4,2	51%	42%	7%	više slika, predugo (dosadno), nije prilagođeno našoj dobi, sve smo to već čuli
Roditelji i učitelji	4,4	39%	56%	5%	pozvati još roditelja na predavanja, trebaju biti veća slova na slajdovima, ograničiti rad ugostiteljskih objekata, pokazati ove prezentacije djeci, pokazati dramatičnije slike, nastaviti suradnju sa školom

Legenda: M - srednja vrijednost

Postotak učenika, roditelja i učitelja koji su dali odgovore na pojedino pitanje

	1.	2.	3.
Učenci	84%	77%	5%
Roditelji i učitelji	99%	98%	9%

Zaključno o ostvarenim ciljevima i postignutim rezultatima

Provedene edukacije i javne tribine obuhvatile su ciljanu populaciju učenika njihovih roditelja i učitelja u sedam osnovnih škola na područjima od posebne državne skrbi u Virovitičko-podravskoj županiji. U skladu s očekivanjima edukativnim se predavanjima odazvao veliki broj učenika (njih 94% od ukupnog planiranog broja), što je i razumljivo s obzirom da su predavanja u dogovoru sa školom bila organizirana za vrijeme kada su učenici u školi na nastavi. Javnim tribinama odazvao se i veliki broj učitelja (njih 86% od ukupnog planiranog broja), dok je odaziv roditelja bio vrlo slab (odazvalo se njih tek 3% od ukupnog planiranog broja). Slabi odaziv roditelja dijelom je širega

problema slaboga odaziva roditelja u škole na aktivnosti koje nisu neposredno povezane s uspjehom i vladanjem učenika, tako da se ovaj opći problem odrazio i u provedbi ovih aktivnosti.

Provedeno anketiranje tijekom predavanja i tribina ukazalo je na činjenicu da i djeca i odrasli dobro vladaju znanjima vezanima uz problematiku ovisnosti jer su u većini davali točne odgovore na postavljena pitanja u anketi, ali ipak su nešto više točnih odgovora dali nakon provedenih predavanja i tribina što upućuje na to da su provedene aktivnosti doprinos specifičnoj edukaciji djece i odraslih te su u tome smislu opravdale svoju namjeru i postigle željene ciljeve.

Rezultati provedene evaluacije (vrjednovanja) predavanja i tribina pokazuju veliko zadovoljstvo i djece i odraslih provedenim aktivnostima (to pokazuje srednja prosječna ocjena od 4,2 koju su dala djeca i 4,4 koju su dali odrasli, na skali od 1 do 5). Više od 90% i djece i odraslih pritom smatra kako bi im

saznanja do kojih su došli na ovim predavanjima odnosno tribinama u potpunosti ili djelomično mogla pomoći u rješavanju možebitnih problema.

Dakle, možemo zaključiti kako su edukativna predavanja i javne tribine provedeni kako je planirano te da je rezultat provedenih aktivnosti bolje znanje i djece i odraslih o pitanjima ovisnosti, za što vjerujemo da će djelovati na podizanje kvalitete života djece i mladih kao i na smanjenje incidencije i prevalencije ovisnika i ovisničkog ponašanja (što su bili sveukupni i specifični ciljevi ovoga potprojekta). Uočen slab odaziv roditelja na javne tribine dijelom je šireg društvenog fenomena slaboga odaziva roditelja na javne aktivnosti (predavanja, tribine, promocije...), te je osnova za nastavak i nadogradnju projekta koji bi intenzivnije i ciljano bio usmjeren roditeljima učenika.

ISBN 978-953-55137-4-2